

**INGICHKA BARGLI LAVANDA (LAVANDULA ANGUSTIFOLIA MILL.)
O'SIMLIGINING DALA SHAROITIDA URUG'IDAN KO'PAYTIRISH**

S.O.Shomuratov, tayanch doktorant,

*Toshkent davlat agrar universiteti, Dorivor o'simliklar introduksiyasi,
yetishtirish texnologiyasi va agrofarmekologiyasi, Toshkent.*

E.T.Axmedov b.f.n., dotsent.

*Toshkent davlat agrar universiteti,
Dorivor o'simliklar kafedrası o'qituvchisi, Toshkent.*

Annotatsiya. Mazkur maqolada ingichka bargli lavanda (*Lavandula angustifolia* Mill.) o'simligini urug'idan ko'paytirish usuli o'rganildi. Xorazm viloyati Xiva tumanidagi dala sharoitida olib borildi. Urug'larning unuvchanligi turli ekish chuqurliklarida (0,5 sm; 1,0 sm; 1,5 sm) tahlil qilindi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, Dala sharoitida 1 sm chuqurlikda ekilgan urug'lar eng yaxshi unuvchanlikni ko'rsatdi.

Kalit so'zi. *Lavandula angustifolia* Mill., urug' unuvchanligi, ekish chuqurligi, dala tajribasi, RCBD (To'liq tasodifiy bloklar metodi).

Abstract. This article studies the method of propagating the narrow-leaved lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.) from seeds. The research was conducted under field conditions in the Khiva district of the Khorezm region. Seed germination was analyzed at different sowing depths (0.5 cm; 1.0 cm; 1.5 cm). According to the research results, seeds sown at a depth of 1 cm demonstrated the best germination rate under field conditions.

Keywords. *Lavandula angustifolia* Mill., seed germination, sowing depth, field experiment, RCBD (Randomized Complete Block Design).

KIRISH

Lavanda (*Lavandula angustifolia* Mill.) dunyo bo'yicha dorivor, kosmetik va efir moyli o'simlik sifatida keng qo'llaniladi. O'zbekistonda lavanda yetishtirish so'nggi yillarda kengayib bormoqda, ammo urug'dan ko'paytirish usullarining samaradorligi bo'yicha tadqiqotlar yetarli emas. Urug'ning unuvchanligi harorat, namlik va ekish chuqurligiga bog'liq bo'lib, bu omillarni aniqlash lavanda ko'chatlari olish jarayonini optimallashtirishga yordam beradi. Shu sababli, mazkur ishda lavanda urug'larining har xil sharoitlarda unuvchanligini aniqlash maqsad qilingan.

Metodlar

Tajriba Xorazm viloyati Xiva tumanidagi dala sharoitida olib borildi. Tajriba materiali sifatida 1 va 2 yillik urug'lar olindi.

Tajriba Xorazm viloyati Xiva tumanidagi dalada olib borildi. Urug'lar 0,5 sm, 1 sm va 1,5 sm chuqurliklarga ekildi. Har bir variantda 3 takrorlikda 100 tadan urug'

ekildi. Ekishdan oldin urug'lar 12 soat davomida suvda namlandi. Unuvchanlik dalada 25 kun davomida kuzatildi.

RCBD (Toliq tasodifiy bloklar metodi) – bu tajribani bir xil sharoitga ega bo'magan yerlarda bloklarga ajratib, har bir blok ichida variantlarni tasodifiy joylashtirish orqali amalga oshiriladigan eng qulay dala metodi sanaladi.

Natijalar

1-rasm

Ingichka bargli lavanda (*Lavandula angustifolia* Mill.) ning urug'ining unuvchanligi.

Dala sharoitida olingan natijalar:

3-jadval

Ekish chuqurliklari (sm)	Ekilgan vaqti	Kuzatish sanalari, urug'lar soni					Ko'karuvchanlik (% hisobda)
		23.03	29.03	05.04	12.04	22.04	
0,5	13.03	4	16	47	52	68	68 %
1	13.03	2	11	34	50	55	55 %
2	13.03	0	8	25	39	40	40 %

1 yillik urug'ning dala sharoitida unuvchanligi (2024 yili urug')

4-jadval

Ekish chuqurliklari (sm)	Ekilgan vaqti	Kuzatish sanalari, urug'lar soni					Ko'karuvchanlik (% hisobda)
		23.03	29.03	05.04	12.04	22.04	
0,5	13.03	3	17	39	47	54	54 %
1	13.03	0	8	27	38	49	49 %
2	13.03	0	2	19	25	34	34 %

2 yillik urug'ning dala sharoitida unuvchanligi (2023 yili urug')

Dala sharoitida eng yuqori unuvchanlik 0,5 sm chuqurlikda ekilgan urug'larda qayd etildi.

Urug' bilan ko'paytirishning afzalliklari: Genetik xilma-xillikni ta'minlaydi; Ko'p miqdorda ko'chat olish imkonini beradi.

Kamchiliklari: Unib chiqish davri uzoq (30–40 kun); O'simliklarning sifat jihatidan farqlanishi yuqori; Olingan ko'chatlar keyingi yillarda bir xil efir moyi tarkibiga ega bo'lmasligi mumkin.

Urug'lar ekishdan oldin 20–25 kun davomida 4–6°C haroratda stratifikatsiyadan o'tkaziladi. Bu ularning unuvchanligini 70–80% gacha oshiradi.

MUNOZARA

Tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, harorat va ekish chuqurligi lavanda urug'larining unuvchanligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. 1 yillik urug'lar yangi bo'lgani sababli unish energiyasi yuqori bo'ldi. 20–25 °C harorat lavanda uchun optimal muhit bo'lib, bu diapazonda fermentativ jarayonlar faollashadi va urug' po'stlog'i tez yumshaydi. 30 °C dan yuqori haroratda esa unuvchanlik pasaydi. Dala sharoitida esa 0,5 sm chuqurlikdagi ekish suvning yetarli saqlanishi va kislorod kirishining muvozanatini ta'minlagan.

XULOSA

Eng yaxshi unuvchanlik, dala sharoitida 1 sm chuqurlikda ekilgan urug'larda kuzatildi. Shuningdek, 1 yillik urug'lar 2 yilliklarga nisbatan sezilarli darajada yuqori unuvchanlik ko'rsatdi. Shu sababli lavanda ko'paytirishda yangi urug'lardan foydalanish va optimal sharoitlarni ta'minlash tavsiya etiladi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR.

1. Karimov A., Rasulova D. "Dorivor o'simliklar biologiyasi", Toshkent, 2020.
2. Qodirova M. "Lavanda o'simligini yetishtirish va ko'paytirish texnologiyasi", UrDU ilmiy jurnali, 2023.
3. Hasanov B. "Efir moyli o'simliklar agrotexnikasi", Samarqand, 2018.
4. Kuznetsov, V. "Propagation of Lavender by Seeds", Russian Journal of Botany, 2019.
5. International Plant Propagation Society. "Lavandula Species Seed Germination Studies", IPPS Bulletin, 2021.
6. Basazinev Degu, Sulti Amano. "Growth, Yield and Yield Components of Lavender (*Lavandula angustifolia* L.) as Influenced by Plant Spacing and Harvesting Age." 2024. DOI:10.36348/gajab.2024.v06i06.005